

ЗАГАЛЬНА СИСТЕМА КОЛЕКТИВНОЇ БЕЗПЕКИ

Загальна система колективної безпеки ґрунтується на нормах Статуту ООН і передбачає здійснення державами узгоджених заходів з підтримання загальносвітового миру та безпеки на основі рішень ООН.

Система загальної колективної безпеки включає такі заходи:

- заходи щодо заборони застосування сили та погрози силою у відносинах між державами;
- заходи мирного вирішення міжнародних спорів;
- заходи роззброєння;
- тимчасові заходи з припинення порушень миру;
- примусові заходи безпеки без використання збройних сил;
- примусові заходи безпеки з використанням збройних сил;
- операції ООН з підтримання миру (миротворчі операції);
- заходи посилення довіри;
- операції багатонаціональних збройних сил поза рамками ООН.

У відповідності зі Статутом ООН підтримання міжнародного миру та безпеки має ґрунтуватися на загальноновизнаних принципах і нормах міжнародного права і здійснюватися Генеральною Асамблеєю та Радою Безпеки, компетенція яких чітко розмежована.

Загальна процедура застосування заходів колективної безпеки Радою Безпеки передбачена положеннями Статуту ООН і полягає в наступному:

- у випадку виникнення загрози міжнародному миру та безпеці Рада Безпеки згідно зі ст. 30 Статуту здійснює кваліфікацію існуючої ситуації і визначає, має місце загроза миру, порушення миру чи акт агресії.

Ця кваліфікація є юридичною основою для застосування подальших заходів безпеки.

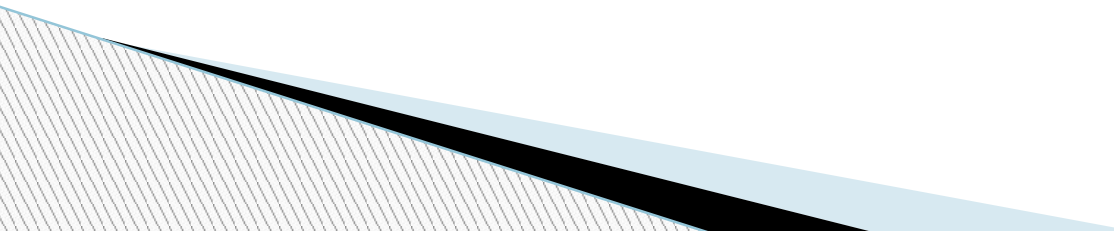
Якщо обставини дозволяють попередити подальше загострення ситуації, Рада Безпеки може прийняти резолюцію про застосування тимчасових заходів з підтримання миру. Такі заходи не повинні наносити шкоду правам, інтересам чи положенню заінтересованих сторін і не порушувати основних принципів міжнародного права.

Якщо ситуація є складною і тимчасові заходи підтримання не дали результатів чи взагалі не можуть бути застосовані, Рада Безпеки вправі застосовувати невійськові примусові заходи, зокрема вимагати від членів ООН повного чи часткового припинення економічних відносин, транспортного сполучення, роботи систем зв'язку, а також розриву дипломатичних зносин з державою-правопорушницею.

Відповідно до ст. 42 Статуту ООН якщо Рада Безпеки вважатиме, що примусові заходи безпеки без використання збройних сил можуть виявитися або вже виявилися неефективними, вона може прийняти рішення про застосування заходів примусу з використанням таких повітряних, морських та сухопутних збройних сил, які є необхідними для відновлення міжнародного миру та безпеки, зокрема, це може бути блокада, демонстрація сили чи інша операція збройних сил.

Рада Безпеки може застосувати збройну силу після невійськових заходів, одночасно з ними чи в якості первинного заходу.

У будь-якому разі таке застосування збройної сили має здійснюватися лише в загальних інтересах міжнародного співтовариства і не повинне суперечити положенням Статуту ООН.

Одним із важливих заходів загальної колективної безпеки, що активно застосовується останнім часом, є проведення операцій ООН з підтримання миру (миротворчих операцій).

Операції ООН з підтримання миру (миротворчі операції) – це заходи колективної безпеки миротворчого характеру, що здійснюються із залученням військового персоналу з метою стабілізації обстановки в районі конфлікту, створення сприятливих умов для мирного його вирішення, встановлення та підтримання миру.

Особливістю міжнародно-правового регулювання миротворчих операцій ООН є те, що вони не передбачені Статутом ООН чи будь-яким іншим спеціальним міжнародним договором. Рішення про проведення миротворчих операцій приймається Радою Безпеки ООН у кожному окремому випадку.

Проведення миротворчих операцій ООН характеризується такими особливостями:

- миротворчі операції можуть проводитися лише за наявності чітко вираженої згоди на це усіх сторін конфлікту;
- єдиною правомірною підставою проведення миротворчих операцій є виключно відповідний мандат Ради Безпеки ООН;
- загальне керівництво миротворчою операцією здійснюється Радою Безпеки ООН;
- командування та контроль за проведенням миротворчої операції покладається на Генерального секретаря ООН;
- повний нейтралітет миротворчого контингенту, який не може втручатися у внутрішні справи країни перебування чи використовуватися в інтересах будь-якої сторони конфлікту на шкоду іншій стороні;
- використання збройної сили персоналом миротворчого контингенту допускається виключно в цілях самооборони.

Два основні типи миротворчих операцій:

місії військових спостерігачів у складі незброєних офіцерів – так звані «блакитні шоломи» (перша така місія була утворена у 1948 р. для спостереження за виконаннями умов перемир'я в Палестині);

сили з підтримання миру у складі національних військових контингентів, озброєних легкою стрілецькою зброєю – так звані «блакитні шоломи» (перша така операція була проведена у 1956 р. на Близькому Сході).

Фактична відсутність передбачених статутом ООН міжнародних збройних сил та потреба застосовувати такі сили до держав-правопорушниць зумовили виникнення та застосування ще одного заходу загальної колективної безпеки – операцій багатонаціональних збройних сил поза рамками ООН.